

רע"פ 7714/16 - לילך הרשקו נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

רע"פ 7714/16

לפני: כבוד השופט ג' קרא

המבקשת: לילך הרשקו

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז לוד בתיק עפ"ג 57738-12-15 שניתן ביום 13.11.2016 על ידי כב' הנשיא אברהם טל וכב' השופטים זהבה בוסתן וד"ר שמואל בורנשטיין

בשם המבקשת: עו"ד גיא מימון; עו"ד גל שרטוב
בשם המשיבה: עו"ד נגה בן סידי

החלטה

בקשה זו הועברה לטיפול בעת האחרונה.

1. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטים: הנשיא א' טל, ז' בוסתן, וד"ר ש' בורנשטיין) ב-עפ"ג 57738-12-15, במסגרתו התקבל בחלקו ערעורה של המבקשת על חומרת העונש שהוטלה עליה בבית משפט השלום בנתניה (כב' השופטת: א' נחמן) ב-ת"פ 17036-10-12, כך שעונשה של המבקשת

עמוד 1

הועמד על 24 חודשי מאסר לריצוי בפועל במקום 30 חודשי מאסר. יתר רכיבי הענישה נותרו בעינם והם: קנס בסך 10,000 ש"ח, או 100 ימי מאסר תמורתו, ופיצוי בסך 250,000 ש"ח.

בבקשה המונחת לפני עותרת המבקשת למתן רשות ערעור ביחס לקנס ולפיצויים.

רקע

2. ביום 15.1.2015, במסגרת הסדר טיעון שנערך בין הצדדים לאחר הליך גישור, הוגש לבית משפט השלום כתב אישום מתוקן נגד המבקשת אשר החזיק שלושה אישומים, שבהם יוחסו לה שלוש עבירות של גניבה בידי עובד לפי סעיפים 391 ו-383 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

3. על פי הנטען בכתב האישום המתוקן, בין השנים 1999-2011 עבדה המבקשת בבית ספר מסוים בנתניה כמזכירה ראשית (להלן: בית הספר). במסגרת תפקידה הייתה המבקשת אחראית על הנהלת החשבונות בבית הספר, ובכלל זה גם על גביית כספים מההורים, תשלומים, ועל קופת המזומנים של בית הספר. במהלך השנים 2007 עד 2011 גנבה המבקשת כספים מבית הספר ועל מנת להסוות את מעשיה נהגה לרשום תנועות כספיות פיקטיביות בספרי הנהלת החשבונות של בית הספר. באישום הראשון יוחסה למבקשת גניבת הסך של 150,000 ש"ח; באישום השני גניבה בסך 168,486 ש"ח ובאישום השלישי גניבה בסך 39,311 ש"ח.

4. ביום 15.1.2015 הציגו באי-כוח הצדדים לבית משפט השלום הסדר טיעון לפיו המבקשת תורשע על פי הודאתה בכתב האישום המתוקן הנ"ל, והטיעונים לעונש יישמעו לאחר קבלת תסקיר שירות המבחן. עוד הוסכם, כי לפני שמיעת הטיעונים לעונש תפקיד המבקשת בקופת בית המשפט 150,000 ש"ח לצורך פיצוי. הצדדים הסכימו עוד כי אם המבקשת תפקיד סכום זה בקופת בית המשפט, המשיבה תגביל את עצמה בטיעוניה לעונש של 24 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי, פיצוי וקנס, ואילו ההגנה תהיה חופשית בטיעוניה. עוד הוסכם כי ככל שהמבקשת לא תפקיד את סכום הפיצוי הנ"ל תהיה המשיבה רשאית לטעון לעונש באופן חופשי.

5. ביום 15.1.2015, הרשיע בית משפט השלום את המבקשת, על יסוד הודאתה, במיחוס לה בכתב האישום המתוקן.

6. המבקשת לא הפקידה את הפיצוי בסך 150,000 ש"ח עד למועד הטיעונים לעונש, כפי שהוסכם בהסדר הטיעון. ביום 08.07.2015 קבע בית משפט השלום "לפנים משורת הדין", וחרף האמור בהסדר הטיעון, כי המבקשת תפקיד סך של 50,000 ש"ח, וזאת עד ליום 15.07.2015 וכי ככל שלא תעשה כן יישמעו הטיעונים לעונש במועד זה. עוד נקבע כי אם המבקשת אכן תפקיד את הסכום הנ"ל, יידחו הטיעונים לעונש ליום 9.9.2015, ועד אז תפקיד המבקשת את יתרת הסכום שהוסכם עליו בהסדר הטיעון.

7. ביום 21.10.2015, ולאחר שהמבקשת הפקידה סך של 50,000 ש"ח בלבד, נשמעו טיעוני הצדדים לעונש. במסגרת זו עמדה המשיבה על זכותה לטעון לעונש באופן חופשי, לאחר שהמבקשת לא הפקידה את יתרת הסכום על פי ההסדר.

8. ביום 2.12.2015 גזר בית משפט השלום את עונשה של המבקשת והשית עליה את העונשים הבאים: 30 חודשי מאסר בפועל; מאסר על תנאי; קנס בסך 10,000 ש"ח, או 100 ימי מאסר תמורתו; ופיצוי לבית הספר בסך 250,000 ש"ח, כאשר הסך של 50,000 ש"ח שהופקד בקופת בית המשפט יקוזז לטובת הפיצוי. עוד נקבע כי הקנס ויתרת הפיצוי ישולמו עד לשחרורה של המבקשת ממאסרה, וכי כל סכום שיופקד בידי המבקשת ייזקף תחילה לטובת הפיצוי.

על גזר דינו של בית המשפט השלום הגישה המבקשת ערעור לבית המשפט המחוזי.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

9. במהלך הדיון בערעור הודיעה המבקשת כי בכוונתה להפקיד סכום נוסף של 205,000 ש"ח שמגיעים לה מעיריית נתניה. בתום הדיון, נקבע דיון נוסף במסגרתו תשמע עמדתם של בית הספר ושל עיריית נתניה באשר למוטב אליו יועברו הסכומים שהופקדו עד כה, או שיופקדו בעתיד בתיק.

10. בדיון ההמשך בערעור שהתקיים ביום 17.04.2016 נשמעה עמדתה של עיריית נתניה וכן הוצגה עמדת בית הספר, שעמד על קבלת הפיצוי שנפסק לטובת בית הספר. בגדר הדיון, טענה המבקשת כי במסגרת הליך אזרחי שנוהל נגדה בידי עיריית נתניה, היא ויתרה על כספים שנזקפו לטובתה בעירייה בגין שנות עבודתה בבית הספר בסך של 207,000 ש"ח, וביקשה לראות בסכום זה כפיצוי גם של בית הספר. המשיבה, מנגד, טענה כי יש להבחין בין הסכום שנפסק כפיצויים לבית הספר במסגרת ההליך הפלילי לבין הסכום בו המבקשת חויבה במסגרת ההליך האזרחי, שנוהל מול עיריית נתניה. המשיבה הוסיפה וטענה כי בית הספר זכאי לקבלת הפיצוי שנפסק, וכי אין בידה להכריע במחלוקת בין בית הספר לעיריית נתניה, שטענה כי פיצתה את בית הספר לאחר חשיפת הפרשה בכך שהעבירה כספים לכיסוי גרעונות שנוצרו בשל מעשי המבקשת. מעבר לכך, נטען כי במועד הטיעונים לעונש ניתן כבר פסק הדין האזרחי נגד המבקשת וכי המשיבה הבהירה למבקשת כי הסדר הטיעון אינו קשור לוותר על הכספים בהליך האזרחי וכי המערערת צריכה היתה להפקיד 150,000 ש"ח לטובת בית הספר.

11. ביום 13.9.2016 קיבל בית המשפט המחוזי את ערעורה של המבקשת בחלקו בקובעו, בין היתר, כדלקמן:

"... דחינו פעמיים את הדיון על מנת לאפשר למערערת [המבקשת - ג'.ק.] להפקיד את יתרת הסכום הכספי שאותו התחייבה להפקיד במסגרת הסדר הטיעון, אך הדבר לא עלה בידה. לטענת בא כוח המערערת [המבקשת - ג'.ק.] היא הפקידה בקופת העיריה סכום של 207,000 ₪, אך הצדדים חלוקים אם יש בכך השבת הנזק לביה"ס או

לעיריה בלבד, האוחזת בידה פס"ד המחייב את המערערת [המבקשת - ג'.ק.] לשלם לה 900,000 ₪. במחלוקת זו איננו יכולים להכריע" (ראו: פסקה 25 לפסק הדין).

12. בפסק הדין, הקל בית המשפט המחוזי בעונש המאסר שהושת על המבקשת והעמידו על 24 חודשי מאסר, תוך שהוא מונה במנין שיקוליו את העובדה שהמבקשת "הצליחה להחזיר אם כי לעירייה סכום של 200,000 ש"ח מתוך הכספים שנצברו לזכותה בשנות עבודתה".

בית המשפט לא התערב בשאר רכיבי הענישה, לרבות בקנס ובפיצוי ואלו נותרו על כנם.

מכאן הבקשה שלפני.

טענות הצדדים

13. הבקשה למתן רשות ערעור ממוקדת ברכיב הקנס והפיצוי בלבד. לשיטת המבקשת, עניינה מעורר עיוות דין המצדיק מתן רשות ערעור. המבקשת טוענת כי בהתחשב בסכום הפיצוי הגבוה שהושת עליה בגזר הדין, הותרת הקנס בסך 10,000 ש"ח או 100 ימי מאסר תמורתו, איננה צודקת, ומהווה מאסר חלף פיצוי, המנוגד לדין. עוד נטען כי המבקשת שילמה במכלול, לרבות במסגרת ההליך האזרחי, סך של 257,000 ש"ח, אשר אף עולה על סכום הפיצוי, נושא גזר הדין וכי "למעשה, חשבונית, השיבה את כל הפיצויים שהושתו עליה בתיק", דבר המעצים את העוול שבהותרת הקנס וחלף המאסר תמורתו. לשיטתה, הימנעות בית המשפט קמא מלהחליט בטענתה המהותית כי שילמה את כל סכום הפיצוי בכך שוויתרה על כספי הפיצויים שלה לטובת השבה בתיק זה, אף שזימן ושמע עדים בעניין לפי בקשתו, עושה עוול עמה, שכן הותרת הפיצוי מהווה ענישה נוספת המחייבת אותה בתשלום פיצוי העולה על כספי הגניבה שיוחסו לה ואף עולה על הפיצוי שהושת עליה. לשיטתה, זהות המוטב הזכאי לכספי הפיצוי הוכחה בראיות שלא נסתרו וצריכה היתה להיבחן בהתאם למדיניות המעודדת השבת המעילה, תוך בחינת השאלה המהותית האם אכן השיבה את שגזלה ולא על פי השאלה למי יתועלו הכספים שהושבו, "בית הספר שפוצה או העירייה שפוצתה", בשעה שאין מחלוקת כי המבקשת השיבה לעירייה סכום של 207,000 ש"ח בגין המעילה.

14. לפיכך, עתרה המבקשת לביטול הקנס וחלף המאסר תמורתו וכן לקביעה כי שילמה את מלוא הפיצוי ולכן יש להורות על ביטול הפיצוי שנקבע בפסק הדין.

15. המשיבה, מנגד, טוענת כי דין הבקשה להידחות. לשיטת המשיבה, הבקשה איננה עומדת באמות המידה שהותו בפסיקה למתן רשות ערעור. טענות המבקשת מתמקדות בחומרת העונש מבלי שביססה טענה לסטייה ניכרת ממדיניות הענישה הנוהגת, המצדיקה מתן רשות ערעור. מה גם, שבהודעת הערעור שהגישה לבית המשפט המחוזי טענה המבקשת כי הקנס שהוטל עליה הוא מידתי והלינה רק על אורך תקופת המאסר חלף הקנס, כך שהטענה כי הקנס מהווה מנגנון להבטחת תשלום הפיצוי מועלית לראשונה בבקשתה זו.

המשיבה מוסיפה כי גם לגופם של דברים לא נפל כל פגם בעונושים שהושתו על המבקשת. לשיטת המשיבה לא ניתן לומר, בנסיבות, כי הקנס נועד להבטיח את תשלום הפיצוי, משמדיניות הענישה הנוהגת היא הטלת קנסות משמעותיים משיקולים של גמול, הרתעה כלכלית ומניעת רווחים מהעברין. מה גם, שמלכתחילה הסכימה המבקשת לקנס במסגרת הסדר הטיעון, שלא יצא לפועל בסופו של דבר. עוד נטען כי היחס בין הקנס לפיצוי בעניינה של המבקשת הוא מידתי. זאת ועוד, ממילא הוסכם בין הצדדים על תשלום פיצוי לבית הספר במסגרת הסדר הטיעון, בידיעה כי ברקע מתקיים הליך אזרחי וללא קשר אליו. המשיבה טוענת עוד כי במסגרת ההליך האזרחי המבקשת חוייבה לשלם לעיריית נתניה סך של 900,000 ש"ח, ומתוכם היא העבירה לעיריית נתניה סך של 200,000 ש"ח. לדברי המשיבה, אין מקום לראות בויתורה של המבקשת על כספים שנזקפו לטובתה במסגרת שנות עבודתה בעיריית נתניה, נושא ההליך האזרחי, בתור תשלום הפיצוי הפלילי. המשיבה מוסיפה וטוענת כי השאלה האם הכספים עליהם ויתרה המבקשת במסגרת ההליך האזרחי מהווים השבה לבית הספר או לעירייה, איננה רלבנטית להליך הפלילי. מה גם שהשבת הכספים לעירייה הינה אחד השיקולים שעמדו בבסיס החלטת בית המשפט קמא להקל בעונושה.

דיון והכרעה

16. לאחר שעיינתי בבקשה למתן רשות ערעור, בחומר שצורף אליה, בתגובת המשיבה, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות.

17. הלכה היא כי רשות ערעור ב"גלגול שלישי" תינתן רק במקרים חריגים בהם הבקשה מעלה שאלה – משפטית או ציבורית – בעלת חשיבות כללית, החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה), פ"ד לו(3) 123 (1982); רע"פ 4515/07 אבו שנב נ' מדינת ישראל (17.10.2007)) או במקרים בהם מתעורר חשש לאי-צדק מהותי או לעיוות דין (רע"פ 6487/12 דביר נ' מדינת ישראל (15.7.2013)).

18. הבקשה שלפני איננה נמנית על אותם מקרים חריגים המצדיקים מתן רשות ערעור, באשר היא ממוקדת כולה בעניינה הפרטני של המבקשת, ואף לא מצאתי כי מתקיימים בעניינה חשש מפני עיוות דין, או אי-צדק שנגרם לה.

21. בפסיקתנו נקבע כי עניינו של הקנס בגמול, ובמיוחד בהשגת הרתעה כלכלית, כאשר ישנה חשיבות מיוחדת להטלת קנס בעבירות שבהן קמה למבצע טובת הנאה חומרית, ובעבירות שבעטיין נגרם נזק ממוני לזולת (ראו: רע"ב 1049/15 ניזרי נ' שירות בתי הסוהר (18.06.2015); ע"פ 5668/13 מזרחי נ' מדינת ישראל (17.03.2016) (להלן: עניין מזרחי)). ב-עניין מזרחי נקבע בהקשר ליחס המשולש: קנס, מאסר חלף קנס ופיצוי כדלקמן:

"על-פי ההלכה הפסוקה "אין זה ראוי להטיל קנס, ומאסר תמורתו, שתכליתם האחת והיחידה היא תשלום הפיצויים" (ע"פ 2143/10 שלום נ' מדינת ישראל (20.1.2011) פסקה 9) (להלן: עניין שלום). זאת, שכן "אילו חפץ המחוקק בקביעת מאסר כאמצעי להבטחת תשלום הפיצויים היה עושה כן במפורש" (ע"פ 4782/97 בסימי נ' מדינת ישראל (4.11.1998) פסקה 3; ראו גם ע"פ 8458/11 שובל נ' מדינת ישראל (11.9.2013) פסקה 8 (להלן: עניין שובל) וע"פ 4190/13 סמואל נ' מדינת ישראל (18.11.2014) (פסקאות 126-128)). יצוין כי הפסיקה הדגישה שהבחנה בהקשר זה

עמוד 5

היא אובייקטיבית, וכי "גם אם לא הייתה כוונה לעשות שימוש בקנס ומאסר תמורתו כ'מנגנון' להבטחת תשלום הפיצויים, אך עקב נסיבות המקרה זו התוצאה המעשית של הטלת מאסר חלף קנס, אין מקום להטיל מאסר" (עניין שלום, שם; וכן עניין שובל, שם) (ראו: שם, בפסקה 50; ההדגשות הינן במקור - ג'.ק.).

19. בענייננו, המבקשת נדונה, בין היתר, לקנס בסך 10,000 ש"ח, או 100 ימי מאסר תמורתו בצד פיצוי בסך 250,000 ש"ח. המבקשת טוענת כי הקנס שבו חוייבה, והמאסר תמורתו, אינם אלא דרך לחייבה בתשלום הפיצויים, ומשכך דינם להתבטל. המבקשת מבקשת להבנות מע"פ 8458/11 שובל נ' מדינת ישראל (להלן: עניין שובל) (11.9.2013)) בו בוטל, בדעת רוב, מאסר חלף קנס בשל חוסר מידתיות. אולם, יש לאבחן בין המקרים. בעניין שובל נגזרו על מערער 5 שנות מאסר, פיצוי כולל בסך של 774,000 ש"ח, ו-קנס של 15,000 ש"ח ומאסר תחתיו לתקופה של 15 חודשים (ראו: שם, בפסקה 8). במקרה דנן, ונוכח חומרת העבירות בהן המבקשת הורשעה, סכום הפיצוי, הקנס והמאסר חלף קנס שהושת עליה לא מצאתי: "חוסר הלימה מובהק בין רכיבי הענישה השונים - המאסר, הקנס, המאסר חלף הקנס והפיצוי - באופן שמתקבל הרושם החד-משמעי כי מטרתו של הקנס אינה אלא להבטיח את תשלום הפיצויים" (עניין מזרחי, פסקה 51; ההדגשות שלי - ג'.ק.), וממילא לא מצאתי טעם טוב להתערב בפסק דינו של בית המשפט המחוזי.

20. בנוסף, אין בידי לקבל את טענת המבקשת לפיה הותרת תשלום פיצוי בסך של 200,000 ש"ח הינו בגדר "ענישה נוספת" (ראו: עמ' 2 לבקשה). בפסיקתנו נקבע כי: "גם אם אופיו הדומיננטי של הפיצוי לפי סעיף 77 הנו אזרחי במהותו... הרי אין בכך כדי לשלול את הפעלת סמכות הפיצוי רק מאחר שהוגשה על-ידי הנפגע תביעה אזרחית" (ראו: רע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (08.08.2007). ב-ע"פ 10996/03 נרקיס נ' מדינת ישראל (27.11.2006) נפסק עוד לעניין זה כדלקמן:

"... אין קורלציה ישירה בין החיוב האזרחי בפיצוי לבין פיצוי לקורבן עבירה בהליך פלילי, המהווה חלק מהתכלית העונשית, וככזה, מטרתו חורגות ממתן סעד לנפגע גרידא... גם אם בשלב שלאחר גזירת העונש יתכן הליך של קיזוז והתאמה בין הפיצוי שנפסק בהליך האזרחי לבין הפיצוי שנפסק בהליך הפלילי" (ראו: שם, פסקה 23; ההדגשה שלי - ג'.ק.).

דברים אלו יפים אף לענייננו. המחלוקת בשאלה האם הכספים שהעבירה העירייה פיצו את בית הספר על נזקיו הינה עניין בין בית הספר לבין העירייה ואינה נוגעת ישירות לשאלת הפיצוי שעל המבקשת לפצות את בית הספר. דומה, כי המחלוקת בין הגופים נוגעת לשאלה למי יועברו כספי הפיצוי שיתקבלו - לבית הספר או לעירייה, ואינה קשורה לעצם חיובה של המבקשת בפיצוי.

21. נוכח כל האמור לעיל, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, כ"ג באייר התשע"ח (8.5.2018).

שׁוֹפֵט
